

Relatoria del Cicle de Conflictologia - Novembre 2019

EL MAGRIB DESPRÉS DE LES PRIMAVERES ÀRABS

**Colonialisme, externalització de fronteres i
resistències al Nord de l'Àfrica**

“El feminisme descolonial neix de les lluites liderades per dones de l’Abya Ayala i de l’Àfrica”

Sara Cuentas Ramírez és periodista, investigadora i feminista descolonial

Sara Cuentas Ramírez és periodista, investigadora i feminista descolonial. Forma part de la Red Mujeres, Género y Desarrollo i afirma que, tot i que fa 15 anys que viu i treballa aquí, no ha perdut mai el vincle com a activista amb el seu país d’origen, el Perú. Aquest dimarts, 19 de novembre, ha parlat a l’SCI sobre “**El feminisme descolonial: per emancipar el saber, el poder i l’èsser**”, dins el cicle de Conflictologia.

Cuentas ha subratllat que el **feminisme descolonial no neix de l’acadèmia**, sinó que ve de les **lluites i resistències** de moviments socials liderats per dones de **l’Abya Ayala i de l’Àfrica**, que lluiten amb i des del territori-cos. Per aprofundir en el feminisme descolonial, cal parlar del colonialisme i de les seves herències. La periodista ha assenyalat que el **colonialisme** va començar amb la conquesta, el genocidi i l’ocupació de territoris. Segons ella, és una forma d’interpretar la realitat d’una **manera hegemònica i opressora**. A més, afirma que persisteix fins als nostres dies i que no afecta només uns territoris concrets, sinó tot el planeta.

Les bases del model colonial

Aquest model colonial, ha explicat Cuentas, va construir un seguit d’**institucions** per imposar la seva hegemonia. La primera institució amb la qual es va envair

els territoris va ser la **religió**. A través d'aquesta, segons la investigadora, es van invisibilitzar tots els coneixements que no hi encaixaven. A més, també es va instaurar una forma d'entendre l'**economia**, el capitalisme, un altre pilar d'aquest sistema opressor. Així, es va establir un sol model de desenvolupament, que es basa en la sobreexplotació dels recursos, l'abús de qui els genera i la desconexió de les persones de la terra.

Una altra institució del colonialisme va ser la **ciència**, ja que tot el llegat històric dels pobles colonitzats va ser **esborrat**; tot el coneixement es transmetia a través de persones europees que interpretaven la realitat i la història des del seu punt de vista. Cuentas també assenyala l'**art** com una altra d'aquestes institucions, ja que afirma que es desvaloritza tota mena d'art que no sigui europeu. L'última institució a la qual s'ha referit la periodista és l'**estat-nació**, que defineix qui pertany a un territori, qui forma part de l'anomenada modernització, qui és d'utilitat per aquest procés i qui el controla.

Les herències del colonialisme

Després d'explicar les bases que van sustentar i encara sustenten el colonialisme. Cuentas ha volgut posar el focus sobre les **herències** d'aquest sistema opressor. Una d'aquestes herències és la **racialització i el racisme**, ja que la racialització interpreta que existeixen races dins de la humanitat, totalment diferents, i que una d'elles, la blanca, és l'hegemònica. Sobre aquesta concepció suposadament científica, es va fonamentar i justificar tot el **sistema d'esclavitud**. Segons Cuentas, el racisme és una conseqüència d'aquesta racialització.

Una altra herència del colonialisme és el que la periodista ha definit com a **Eurocentrisme Epistèmic**, que defineix qui posseeix el coneixement i la cultura vàlides i quines, en canvi, són perilloses. Tot el que és diferent, segons Cuentas, de la **cultura supremacista blanca**, és desprestigiada, invisibilitzada i perillós. També ha assenyalat l'heteropatriarcat com a part d'aquest llegat colonial, ja que ha argumentat que no sabem si hi havia masculisme en els territoris ocupats perquè es va **esborrar tot el coneixement**. Tot i això, hi ha pràctiques que han sobreviscut i que demostren que hi havia una altra manera de concebre la sexualitat, la convivència i el lideratge i que l'**heteropatriarcat** va invisibilitzar-les. Per acabar, també ha assenyalat com a parts d'aquest llegat opressor, l'**antropocentrisme**, el classisme i el capacitisme.

Tot aquest llegat colonial ha condemnat a una part importantíssima de la humanitat al **no-ser**, ja que la part hegemònica defineix quins pobles i persones tenen valor i són modernes, i quines no. Així doncs, Cuentas afirma que les persones que expressen el seu ser, les que estan **reconegudes, són les europees**. Les altres, en canvi estan condemnades a subsistir, a l'**alteritat**, al no-ser.

Què planteja el feminisme descolonial davant les opressions?

El feminisme descolonial planteja que existeix un **vinde dual entre el territori terra i el territori cos**, que teníem ancestralment i que ara hem de recuperar. Cuentas ha explicat que la terra no és nostra, ja que no és un recurs per ser explotat, sinó que en formem part. Així, ha formulat el concepte de la **xarxa de la vida** i ha afirmat que terra i cos és tot un conjunt.

Cuentas ha conclòs la xerrada afirmant que **no es pot descolonitzar sense despatriarcalitzar**, no es pot lluitar per la terra si es tenen altres opressions com el masclisme, i ha reconegut les resistències que lideren tantíssimes dones, lesbianes i trans.

“La resposta davant l’arribada informal de migrants a Europa sempre és dir que és una crisi”

Lorenzo Gabrielli és investigador del GRITIM, professor de la UPF i membre del col·lectiu Irenia Jocs de Pau.

Lorenzo Gabrielli és investigador del GRITIM, professor de la UPF i membre del col·lectiu Irenia Jocs de Pau. A càrrec seu ha anat la xerrada d’aquest dijous, 21 de novembre, sobre **l’externalització del control de les fronteres** als països del Nord de l’Àfrica.

Gabrielli ha explicat que la idea de l’externalització de les fronteres és traslladar les polítiques migratòries a escala internacional, volent fer creure que és una responsabilitat col·lectiva. Tot i això, ha afirmat que no sempre s’ha controlat l’entrada de persones a Europa d’aquesta manera, ja que, després de la segona Guerra Mundial, Europa necessitava mà d’obra. Aleshores, es van fer diversos acords bilaterals amb altres països per aconseguir treballadors, que entraven a Europa de manera formal. La lògica, però, era utilitarista i pragmàtica, no pas humanitària.

Els mecanismes de control

L’entrada formal de persones es va acabar a mitjans dels anys 70, quan es va produir la **crisi del petroli el 1973**, i els països **europeus van tancar les seves fronteres**. A partir d’aleshores, era necessari tenir un visat, que s’havia de demanar

amb antelació al país d'origen. Aquest és el **primer filtre**, segons Gabrielli, i el primer instrument d'externalització de les fronteres a fora d'Europa. Per concedir aquest visat, **l'ambaixada** exigeix assegurança sanitària, reserva d'hotel, carta d'invitació, diners necessaris per passar l'estada... i complir-ho tampoc en garanteix la concessió. D'aquesta manera, l'investigador ha afirmat que el primer instrument d'externalització de les fronteres són les ambaixades; un **mecanisme opac** que no ha de justificar perquè dona un visat o no. També ha assenyalat que hi ha un biaix de classe i de gènere i que hi ha una presumpció de culpabilitat en funció del país d'origen.

El **segon** d'aquests mecanismes són les **companyies de transport de persones**, ja que els Estats els imposen multes si transporten alguna persona que no té un visat vàlid i els obliguen a retornar-les. Gabrielli ha afirmat que és així com els Estats traslladen el control de les fronteres a treballadors privats, que **no tenen formació** per saber si un document és vàlid o no. En aquest control de fronteres també hi ha **actors privats** que s'estan lucrant moltíssim, com ara Frontex.

A més, els Estats europeus **pressionen als països d'origen** de les persones migrades amenaçant-los amb sancions si no "col·laboren" a controlar el fenomen migratori. Aquestes amenaces poden ser el bloqueig d'ajudes al desenvolupament, a acords comercials... En canvi, també els prometen "premis" com ara quotes de visat o inversió exterior.

Construcció del relat xenòfob

L'investigador ha explicat que hi ha una dicotomia entre fluxos visibles i no visibles, ja que hi ha entrades no formals amb molt més pes mediàtic i polític que d'altres, com ara el salt a la tanca de **Ceuta o Melilla** i altres punts com ara **Lesbos, Lampedusa o Gibraltar**.

Certs partits polítics també intenten transformar la **qüestió migratòria** en una qüestió de seguretat, construint un discurs que pretén relacionar criminalitat, terrorisme i migració. Gabrielli ha afirmat que ara ho fa **VOX**, però ho han fet diverses formacions des dels **anys 70, com ara el PP i Plataforma per Catalunya**, tant a Espanya com a la resta d'Europa.

El tema migratori, però, no ha estat sempre en el **debat polític**. L'investigador ha repassat la història recent d'Espanya i ha apuntat que fins al 1985, Espanya no tenia cap **lleï migratòria**, i que la va formular per poder entrar a la Unió Europea. En aquell moment, la migració era una **qüestió secundària**, ja que no apareixia als programes dels partits polítics i durant quinze anys no es va tocar aquesta llei. El PP va ser el primer partit que va utilitzar la llei migratòria en campanya; l'any 2000, Aznar va guanyar les eleccions amb majoria absoluta i la va reformar, fent-la més restrictiva.

El problema, però, segons Gabrielli, és que si els partits venen que la **migració és un problema** i la gent ho compra, han de trobar solucions. I no les tenen. Per això treballen sobre dos eixos: la **teatralització del control fronterer i l'externalització d'aquest control**. Dins d'aquesta teatralització, la resposta davant de l'arribada informal de migrants a Europa sempre és dir que és una crisi encara que és un fenomen estructural. Si és previsible, no és una emergència, les migracions sempre han existit i sempre existiran, ha sentenciat Gabrielli.

“Les dones dels països submergits en les primaveres àrabs van esdevenir l’objectiu dels contra-revolucionaris”

Refka Smida és investigadora especialitzada en Orient Mitjà i el Nord de l'Àfrica.

Refka Smida és investigadora especialitzada en Orient Mitjà i el Nord de l'Àfrica al grup de recerca MIRAS de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest dijous 21 de novembre, Smida ha explicat la **situació de les dones després de les primaveres àrabs** centrant-se sobretot en la situació a Tunísia i Egipte.

La investigadora ha afirmat que la participació de les dones en la revolució de les primaveres àrabs va agafar els règims dictatorials i el món sencer per **sorpresa**. Poc després, però, Smida ha assenyalat que les dones dels països submergits en aquestes revoltes van esdevenir **l'objectiu dels contra-revolucionaris**, que van amenaçar les seves llibertats i drets recentment adquirits. Gairebé una dècada després del començament de les revolucions, es manté una pregunta: la primavera àrab va ajudar o dificultar la lluita pels drets de les dones? Smida ha anat desgranant la qüestió durant aquesta sessió del Curs de Conflictologia.

Tunísia, un país feminista

Smida ha definit Tunísia com un país **històricament matriarcal** i ha apuntat que, abans de la revolució, ja era considerat un estat feminista. El 1944 es va fundar la Unió Feminista de Tunísia, el 1957 les dones van aconseguir el **dret a vot** i el 1973, el **dret a l'avortament** per davant de nombrosos països europeus, inclòs Espanya. És l'únic país del món àrab i un dels quatre a tot el continent africà amb una llei que permet la interrupció de l'embaràs. Tot i això, en els últims anys de la dictadura de Ben Ali i després de la revolució del 2011, amb **l'ascens de l'islamisme**, van aparèixer nous obstacles per intentar restringir els drets aconseguits per les dones.

Smida ha explicat una altra llei progressista de Tunísia: si un home pega a una dona és considerat per **llei violència de gènere**. A Espanya, en canvi, és així només si l'home té o ha tingut una relació sentimental amb l'agredida. Smida també ha recordat dones importants com Elyssa, fundadora de la ciutat Tunisiana de Cartago, Sofonisba, que va ser una icona contra la invasió romana o Dihya, una guerrera i líder de la resistència Amaziga.

La importància de les primaveres àrabs a Egipte

Pel que fa a la situació de les dones a Egipte, la investigadora ha explicat que el 1832 va obrir una escola per a auxiliars mèdiques i ha recordat dones egípcies importants de la història com ara les reines **Cleopatra i Nefertiti**. Smida ha assenyalat que per al feminisme a Egipte va ser **clau que les dones poguessin sortir al carrer** a fer sentir la seva veu durant les primaveres àrabs, ja que sovint estava mal vist. Smida ha destacat que la gent lluita per tenir més feina o més poder econòmic i que les **dones aprofiten** aquestes lluites per **guanyar espai i poder**.

Els drets de les persones homosexuals

Pel que fa als drets de les persones homosexuals, a Tunísia està havent-hi una obertura lenta. Aquest 2019 s'ha celebrat la segona edició del **Festival de Cinema Queer**, únic al nord d'Àfrica i l'Orient Mitjà. Tot i això, el lloc de l'esdeveniment no es revela fins a l'últim moment i només es comunica, per seguretat, a un reduït cercle d'activistes i assistents a través d'un grup tancat a les **xarxes socials**. A més, l'article 230 del Codi Civil Tunisià encara criminalitza l'homosexualitat amb fins a tres anys de presó i permet exàmens anals forçats. Pel que fa a Egipte, **l'homosexualitat és un gran tabú** i la interpretació religiosa és molt estricta.

Què hi han guanyat les dones?

Pel que fa a la pregunta que es plantejava a l'inici sobre si les **dones han guanyat o no amb les primaveres àrabs**, després d'exposar la situació dels dos països, Smida ha respost que **depèn de l'opinió de cadascú**. Ha afirmat que, tot i que no s'han generat tots els canvis necessaris, això només es podrà valorar amb el temps i les lluites de la gent. La investigadora també ha assenyalat que la clau per seguir avançant en els drets de les dones és **l'educació**. Per posar un exemple d'aquest canvi lent, però constant, Smida ha assenyalat que en els cartells electorals d'Egipte, les dones surten simbolitzades com a flors i, en canvi, els homes tenen una fotografia d'ells mateixos. Ha comentat que, malgrat que això no és òptim, és un canvi perquè abans les dones no es presentaven. Ara caldrà veure si la gent s'accontenta i es mantenen les flors als cartells electorals o lluiten per generar un canvi real.

“Ni França ni Espanya han reconegut encara els danys produïts al Rif”

Asmaa Aouattah és filòsofa, autora de l'“Etern Retorn” i d'origen rifeny.

Asmaa Aouattah és filòsofa, autora de l'“Etern Retorn” i d'origen rifeny. Aquest dimarts 26 de novembre, ha vingut a La Vaqueria de l'SCI per parlar sobre la **resistència del Moviment Popular del Rif**. Han passat tres anys des que la població de la zona va esclatar en unes protestes que demanaven justícia i dignitat. Des de llavors, centenars de persones han estat detingudes i moltes altres han hagut d'exiliar-se. Aouattah ha fet un repàs de la història d'aquesta lluita des dels seus orígens fins a situar-nos en el seu present.

El Rif és una regió del **Nord del Marroc**, a la costa del mar Mediterrani, entre les ciutats de Tetuan i Oujda. Tot i que es troba a molt poca distància d'Espanya i que històricament hi ha hagut molta **interacció entre les dues ribes**, Aouattah ha assenyalat que el Rif és una zona desconeguda i poc estudiada.

Radiografia històrica

La filòsofa ha explicat que el **Segle VII**, la població del Rif tenia una manera pròpia de gestionar els seus assumptes polítics i la vida diària; funcionaven de **manera assembleària** i el cap s'escollia de manera rotatòria. Al **Segle XII**, però, certes dinasties van acabar amb l'autonomia d'aquesta zona, el Rif va passar a

dependre de Fez. Per aquest motiu, ja des d'aquell segle, hi van haver nombroses revoltes i resistències al poder central que van desencadenar l'any **1808** en el que s'anomena la **primera campanya de càstig**. La tribu que històricament controlava el pas del comerç cap a la Península Ibèrica es va rebel·lar contra la decisió del govern de prendre'ls aquest dret i van detenir la tripulació d'un vaixell. Aleshores el sultà va enviar l'exèrcit a la zona, que va cremar cases, camps de conreu i va matar i violar impunement. Va ser així com es va **iniciar una relació tensa amb el regne de Fez**, ha apuntat Aouattah.

Amb el **colonialisme, Espanya i França** es van repartir el que ara és el Marroc. A la primera li va tocar el Rif i el Sàhara i a França la resta del país, però es van aliar de totes maneres per reprimir el Rif i ocupar-lo. Les dues potències van utilitzar **armes químiques a la zona**, que van provocar conseqüències irreversibles en la terra i la salut de les persones. Aquestes conseqüències arriben fins el dia d'avui, ja que la **taxa de càncer al Rif és una de les més elevades del país**. Actualment, hi ha un moviment per exigir a França i Espanya el reconeixement d'aquest greuge i la reparació del dany, però Aouattah ha apuntat que cap dels dos països ha fet ni un pas per reconèixer-lo.

La independència del Marroc

El Marroc **s'independitza formalment el 1956**, primer de França i després d'Espanya. Tot i això, la filòsofa ha criticat que és una independència formal, perquè a la pràctica, França segueix tenint un paper cabdal en el funcionament de la vida política del Marroc.

Des del Rif hi havia molt malestar, ja que es **recriminava al govern central que no se'ls tenia en compte**, que s'estava afavorint l'ús de l'àrab en detriment de l'amazigh, la llengua pròpia del Rif, i que s'havia acabat amb el funcionament assembleari de la zona en favor d'un d'estranger. Per aquest motiu van fer un escrit amb **18 demandes al govern central**, que no van ser acceptades. Aquest rebuig va portar a una altra revolta a la zona, que va tornar a ser durament reprimida pel rei del Marroc, Hassan II, amb el suport de França. Es va utilitzar **napalm** i es van practicar **detencions massives, assassinats, cremes de cases i camps i violacions**. Aouattah ha apuntat que, d'aquesta manera, el poder central va fer evident quina mena de relació s'establia amb el nou govern en l'era de la independència. A més, es va **bloquejar tota inversió a la zona**, no es va permetre la creació de cap associació ni cap partit polític i les següents protestes van ser durament castigades. Aquesta revolta no l'oblida el Rif, que recordarà el mal tracte rebut, ni tampoc el poder central, que encasellarà aquesta zona com a dissident, resistent i rebel.

Als anys 90 arriba el rei actual al tron i comença un procés que en diuen **transició democràtica**; un intent de passar pàgina i oblidar l'època negra dels anys anteriors. El govern vol compensar les víctimes i impulsa un **programa de desenvolupament**

local. Una part de la població rifenya veu amb bons ulls els canvis, però l'altra és molt escèptica. Finalment, segons Aouattah, es va demostrar que els escèptics tenien raó, ja que **no es va desenvolupar la zona** de cap manera ni es va respectar la llengua.

La filòsofa ha exemplificat aquesta manca d'infraestructures apuntant que fins al 2014 no hi havia **cap universitat a la zona** i que **tampoc disposen d'hospitals** amb el personal i l'equipament adient. A més, a causa de les armes químiques que es van usar al Rif, la taxa de gent amb càncer és altíssima i reivindiquen un hospital especialitzat en oncologia que no arriba.

L'organització del moviment popular del Rif

A principis de segle, no hi havia unitat en la resistència, cap moviment agafava les regnes per reivindicar la zona i **el jovent estava desenganyat** amb els partits polítics i les institucions. Aquesta situació, però, es va revertir el 2016 amb l'assassinat de **Mohsin Fikri**. Fikri era una de les moltíssimes persones joves rifenyes que, tot i tenir una llicenciatura, no tenia feina del que ell s'havia preparat. Per això, comprava i venia peix espasa, tot i que no era del tot legal al país. Un dia de mercat, la policia el va aturar i li va confiscar la mercaderia, sense denúncia ni judici, van trucar l'empresa que gestionava la brossa i van ordenar que el peix fos triturat. En senyal de protesta, Fikri va dir que no es mouria del camió fins que no li confisquessin el peix legalment i **la policia el va triturar junt amb la seva mercaderia**.

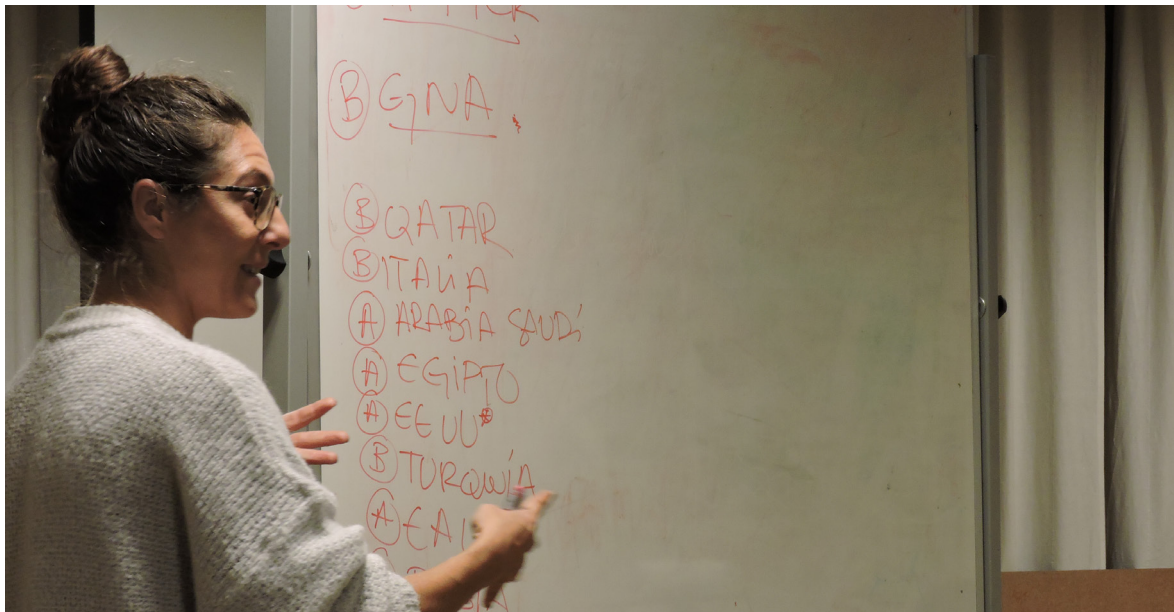
El paper de les xarxes socials

L'assassinat es va poder veure en directe per Facebook i la gent es va organitzar per protestar. El que va començar com una denúncia, es va **convertir en una revolta** que anava més enllà de l'assassinat de Fikri. Les **causes eren més profundes**: l'atur de les joves qualificades, la profunda crisi econòmica de la regió, l'economia submergida, els abusos de poder d'una autoritat que no tenia miraments en maltractar la gent amb total impunitat... El moviment comptava amb l'adhesió de tota la població, amb una **presència massiva de dones** i persones de totes les edats. Es van fer vagues generals, manifestacions i cassolades pacífiques que el govern es va encarregar de **difamar** acusant el moviment d'afavorir interessos estrangers i desestabilitzar la zona, segons Aouattah. Posteriorment es van intentar liquidar els líders de la revolta i sembrar la por entre la població però malgrat tot, la **revolta va anar agafant força** fins a convertir-se en una amenaça. Aleshores el govern central va tenir por que s'estengués a tot el Marroc, va ordenar una intervenció militar a la zona i va començar una campanya de detencions massives.

Actualment el govern central del Marroc encara reprimeix la zona i moltes rifenyes s'han vist obligades a **marxar a l'exili**. El Rif no demana independència, sinó respecte cultural, lingüístic i autonomia, ha acabat dient Aouattah.

“Tothom té interessos a Líbia, ja sigui per controlar la immigració, el petroli o el terrorisme”

Laura Jiménez Varo és periodista freelance especialitzada en conflictes

Laura Jiménez Varo és periodista freelance especialitzada en conflictes i va estar cobrint el context Libi del 2013 al 2016. Aquest país suposa una **excepció a l'evolució dels aixecaments populars en els seus veïns** del Magreb. Quan va esclatar la revolució, Líbia, més que un país, era tan sols una unitat organitzada al voltant de Gaddafi. El grau de violència, que no es va viure a Tunísia o Egipte, va conduir aquelles protestes contra el dictador cap a una guerra que encara no s'ha tancat. En la xerrada, Jiménez ha parlat sobre com les **característiques de l'escenari Libi**, com ara enormes recursos, població escassa i dispersa, distribució tribal i absència d'institucions, han fet derivar el conflicte en una guerra de proxí.

La revolució del 2011

El 1951 Líbia aconsegueix la independència d'Itàlia i el **1969 Gaddafi dóna un cop d'Estat** i instaura una dictadura que s'allargarà durant 42 anys. Gaddafi organitzarà el país de manera vertical i a través d'uns governadors i unes forces armades lligades directament a ell. Per tant, quan la revolució, començada el febrer del 2011, deposa el dictador, **no hi ha exèrcit, ni policia, ni partits polítics** ni cap mena de teixit administratiu municipal ni provincial.

L'única **oposició** real al règim portava entre **20 i 40 anys a l'exili** però en el moment en què comencen les protestes, tota aquesta xarxa dóna suport a les persones revolucionàries **enviant armes, queviures i medicines**. Així, es creen dos nivells de resistència: les exiliades i les rebels sobre el terreny, les que lluiten i les que permeten les lluites. Per tant, quan mor Gaddafi, hi ha els que tenen experiència política i els que s'hi han deixat la pell. Aquesta situació genera una **constant desconfiança** entre unes i altres, ha afirmat Jiménez. Líbia, a més, és un país amb molt petroli i el control de les regions on abunda aquest recurs és un factor més a tenir en compte, perquè també està en conflicte qui se'n beneficia.

La periodista també ha comentat que el **nivell de violència** en aquest país va ser **molt més elevat** que el que es va viure en els seus veïns. A Líbia hi van morir centenars de persones durant els 10 primers dies de la revolució i en canvi, a Tunísia, hi va haver 60 morts durant els primers mesos. Aquest context determina el comportament de la població, que serà diferent del d'altres escenaris on hi ha hagut protestes o aixecaments pacífics.

El buit de poder després de Gaddafi

Després de la caiguda de Gaddafi, i davant el buit de poder que va deixar, l'octubre del 2011 es va crear una **autoritat de transició** amb l'objectiu de **redactar una constitució i convocar eleccions**, que es van celebrar el juliol del 2012. Una altra diferència amb els seus països veïns és que a Líbia guanyen suposadament els prooccidentals liberals que havien estat vivint al Regne Unit i no els islamistes, segons Jiménez. Amb aquest repartiment de forces arribem a l'any 2013, en què el **president suposadament prooccidental de l'Aliança de Forces Líbies** està intentant dues coses: **estructurar les forces armades amb les milícies** i tirar endavant la constitució.

Es decideix que les milícies que han participat en l'aixecament integren les forces armades de Líbia. Aquestes milícies, però, estaven formades per **revolucionàries civils de moltes ciutats diferents**, armades i sotingudes financerament per persones amb interessos econòmics i tribals. Quan s'intenten formar les forces armades del país, cada una d'aquestes milícies **vol el seu tros del pastís**. El gener del 2014, expira el mandat del parlament però encara no s'han fet eleccions ni s'ha format cap comitè per redactar la constitució i el parlament decideix ampliar el seu mandat. La periodista ha explicat que davant d'aquesta situació, el **militar Hafter dóna un cop d'Estat** que, tot i que fracassa, tensa encara més la situació.

L'estiu de 2014, finalment hi torna a haver eleccions. El **parlament decideix no dissoldre's**, però sorgeix una nova assemblea de totes maneres, que és la que acabarà reconeixent la comunitat internacional. En aquell moment, hi havia **3 bàndols**: els dos parlaments i el general Hafter.

El context actual

En mig de tot aquest caos apareix l'**Estat Islàmic** i occident comença a tremolar, perquè Líbia està molt a prop d'Itàlia i Espanya, segons Jiménez. La **Comunitat Internacional** necessita una autoritat a la qual pugui donar suport per lluitar contra l'Estat Islàmic; vol un poder legítim i no dues faccions que s'estiguin matant entre elles. Aleshores, dóna suport al nou parlament, el **Govern d'Acord Nacional** (GNA), i intenta que Hafter renunciï al poder. El general s'hi nega, ataca Trípoli el 2019 i així arribem al context actual, en què hi ha una **guerra entre aquests dos bàndols**.

La situació, segons Jiménez, és **complicadíssima** perquè tots els actors tenen els seus **interessos**, ja sigui per controlar el petroli, la immigració o el terrorisme. El gran problema de Líbia, a més, és que la **comunitat internacional té una narrativa incoherent**: públicament recolza determinades estratègies orientades a la resolució del conflicte però els països, pel seu compte, miren pels seus interessos i donen suport a altres forces, ha afirmat la periodista.

“Els militars van fer fora els Germans Musulmans perquè així no s’havien de repartir el pastís”

Marc Almodóvar és periodista i documentalista a Egipte

Marc Almodóvar és periodista i documentalista i coneix de prop la realitat egípcia. En la conferència que ha realitzat aquest 27 de novembre, ha fet una radiografia de la situació actual d'Egipte anys després de la revolució popular del 2011.

Actualment, viuen a **Egipte** 97 milions de persones, el 60 per cent de les quals es concentren al voltant del Nil. El país té un creixement de gairebé un milió de persones cada any i és una **bomba demogràfica**, segons Almodóvar, ja que en 35 anys ha doblat la seva població. A més, Egipte és un dels centres culturals i polítics del món àrab, ja que és el bressol de la universitat més antiga del planeta i és referent en el món de la música i el cinema.

Repàs històric

Nasser va protagonitzar un **cop d'Estat el 1952**, va governar fins al 1970 i va generar un sistema de vicepresidència rotatòria. En el moment de la seva mort, el vicepresident era **Ànwar el-Sadat**, que va passar a dirigir Egipte. Amb el-Sadat, hi va haver un important gir en la política del país, ja que va començar un

procés de **liberalització econòmica**. Aquest procés, però, va ser fals, ja que se'n van beneficiar molts militars i es va generar un entramat empresarial vinculat a l'exèrcit, segons Almodóvar. Aquelles empreses havien estat **privatitzades de forma falsa**, ja que els beneficis ja no eren per la societat sinó per l'exèrcit, que al cap i a la fi era una part de l'Estat. Posteriorment, el-Sadat va firmar un **acord de pau amb Israel i els EUA** que va ser molt poc popular entre la població egípcia. L'octubre de 1981 va ser assassinat per un comando infiltrat en una desfilada i el vicepresident del moment, **Hosni Mubarak**, va passar a liderar el país.

Mubarak no va trencar l'anterior línia econòmica i va accentuar el procés de liberalització implantant plans econòmics del **Banc Mundial i del Fons Monetari Internacional**. Almodóvar ha apuntat que aquesta línia va ser devastadora per la societat egípcia, ja que es va passar del 22 al 45 per cent de persones que vivien sota el llindar de la pobresa i de l'11 al 25 per cent de les que subsistien en l'extrema pobresa, amb menys d'un dòlar al dia.

L'esclat de la revolució

És en aquest context que l'estiu del 2010, la policia egípcia **tortura fins a la mort al jove alexandrí Haled Said**. Moltes persones el van agafar com a símbol de la revolució, ja que a partir del seu **assassinat**, van començar diverses protestes contra la tortura policial que van acabar desencadenant en una revolta a tot el país. Es va crear un grup de Facebook i es van convocar cadenes humanes silencioses, manifestacions pacífiques... fins que el dia 25 de gener del 2011, dia nacional de la policia, hi va haver una **gran manifestació en contra de les tortures** d'aquest cos. Les mobilitzacions, que demanaven la caiguda del règim de **Mubarak**, es van succeir durant 18 dies a la plaça Tahrir. La repressió policial i la violència van ser enormes: van morir 800 persones del 25 al 28 de gener i es van cremar comissaries a tot el país i la seu del partit del president.

Finalment, Mubarak va marxar i va deixar el poder en mans del **consell superior de les forces armades**. L'exèrcit no va incentivar les mobilitzacions però se'n va aprofitar; va apartar la cara visible del règim per calmar la població i va pactar amb l'oposició, segons el periodista. Els carrers, però, no es van calmar i al llarg del 2011 hi va haver **nombrosos enfrontaments amb la policia**. Va sorgir una campanya arreu del país per denunciar les mentides dels militars, així com grups polítics, culturals, associatius i mitjans de comunicació alternatius.

El primer president civil d'Egipte

L'estiu del 2012 es convoquen **eleccions presidencials** davant les crítiques de l'oposició que denunciava que no li havia donat temps d'estructurar-se. Almodóvar ha afirmat que **l'exèrcit i els germans musulmans** volien accelerar les eleccions per aprofitar aquesta desestructuració i controlar el país. Així doncs, aquests

partits petits i desorganitzats no passen la primera volta, i en **segona volta s'enfronten els germans Musulmans i un representant de l'antic règim**. El **procés electoral va ser opac**, ja que es van il·legalitzar dos candidats i es va denunciar un mal recompte i la falsificació d'1 milió de carnets de vots per la policia que no es van investigar. Tot i això, **Mohamed Mursi**, el candidat dels Germans Musulmans, guanya les eleccions i es converteix en el **primer president civil** de la història d'Egipte, ja que és el primer que no és ni rei, ni militar.

Mursi promet un seguit de reformes als revolucionaris que incompleix des del primer dia, ja que es segueix reunint amb l'FMI i el BCE, liberalitza el preu del menjar i la benzina, **s'atorga nous poders constitucionals i duu a terme retallades i reajustaments**. A més, intenta fer-se seves les àrees que estan controlades per l'antic règim, com ara la judicatura. Així, **Mursi es genera enemics molt ràpidament**, ja que es posa en contra l'antic règim, els funcionaris de l'Estat, que el sabotejaren des de dins, i els revolucionaris.

L'arribada al poder d'Al-Sisi

El juny del 2013, un any després que **Mursi** arribi al poder, el país esclata en protestes demanant la seva **dimissió** i els militars, liderats per Al-Sisi, donen un **cop d'estat i detenen el president**, junt amb diversos líders dels germans musulmans. Els partidaris de Mursi fan una acampada durant dos mesos, que la policia acaba desallotjant amb un balanç de **600 morts en un matí**.

Mursi és condemnat a 4 penes de mort i acaba **morint a la presó 6 anys després**, el 2019, perquè era diabètic i no li van subministrar el tractament. A més, va estar retingut en **règim d'aïllament** i al llarg del seu captiveri només va poder rebre 3 visites. Almodóvar ha apuntat que si a ell, que era un personatge públic, van fer-li això, no és difícil imaginar com es reprimeixen milers de persones anònimes que avui dia **encara estan desaparegudes**.

Des del cop d'estat del 2013, les empreses dels militars han repuntat; el periodista ha firmat que els militars van fer fora els germans musulmans perquè així **no s'havien de repartir el pastís**. Ara ho controlen tot: el govern, les eleccions, els negocis... El país és una bomba de rellotgeria. Davant aquesta situació, però, la Comunitat Internacional no hi fa res perquè prefereix que hi hagi Al-Sisi reprimint abans que la inestabilitat, segons Almodóvar. A més, **Al-Sisi conté les migracions i el terrorisme islàmic**.

Tot i la situació, Almodóvar és optimista i ha afirmat que tard o d'hora se sortirà d'aquesta repressió i naixeran **noves generacions sense aquest trauma** i sense tant desgast psicològic. A més, ha remarcat que és necessària una oposició organitzada perquè les demandes del poble arribin al poder.

“No volem la vostra solidaritat perquè s'utilitzarà en contra nostra amb fins imperialistes”

Omar Benderra és consultor i membre d'Algeria Watch

Aquest dimecres 27 de novembre, **Omar Benderra**, consultor i membre d'Algeria Watch, ha explicat quin és el context a **Algèria**, on la població està lluitant per aconseguir un **Estat democràtic i de dret**. Algèria és un país on viuen 44 milions de persones, és conegut per ser un important productor de petroli i té molts contractes amb Espanya relacionats amb aquest combustible fòssil.

La crisi del petroli

Als **anys 90** va començar un **procés de liberalització** que va comportar la privatització de gairebé la meitat del sector públic del país i va propiciar que hi hagués encara més **corrupció**. Les conseqüències per a la població encara són vigents avui dia i Benderra defineix Algèria com un dels Estats més corruptes del món. Entre 2003 i 2013 **el cru** va generar 900 bilions d'euros, però el **2014** va caure'n el preu i el país, que en depenia en gran manera, va entrar en una crisi que va portar les algerianes al carrer. A més, el **60 per cent de les graduades no tenen feina**; un problema que no només afecta Algèria sinó també als països veïns. Així, la crisi del petroli es va sumar a un malestar social ja generalitzat.

Davant d'aquest context, moltes persones van **intentar migrar a Europa**.

Benderra ha recordat que al fons del mar hi ha centenars de cossos de joves algerianes que han mort ofegades intentant travessar el mar.

Bouteflika i la reelecció

L'espurna que va desencadenar les mobilitzacions, però, va saltar el 27 de febrer d'aquest any perquè el **règim va decidir presentar a la reelecció el president Bouteflika**, malgrat que estava molt malalt i optava al seu cinquè mandat consecutiu. La població es va sentir insultada pel que anomenen **"un cap d'Estat Zombi"**, ja que fa 6 anys que aquest personatge no apareix en públic i es troba en un estat catatònic. La població d'Algèria està sortint al carrer cada divendres per exigir un Estat democràtic i de dret. Ara per ara, les **mobilitzacions són massives, diverses i pacífiques** i hi participen dones, homes, joves i persones ancianes amb l'objectiu d'aconseguir més llibertats.

Tot i les mobilitzacions pacífiques, Benderra ha afirmat que ningú vol que Algèria sigui una democràcia perquè els **russo**s subministren armes i volen seguir-ho fent; els **francesos, espanyols i italians** tenen por del que és desconegut i han arribat a un consens per mantenir el règim; i per als **veïns àrabs**, la democràcia és un atac directe als seus propis règims. El membre d'Algeria Watch ha afirmat que hi ha un **oceà d'hostilitat davant la possibilitat d'una Algèria democràtica** i l'única manera de triomfar és mantenir les mobilitzacions.

Les eleccions del 12 de desembre

El consultor també ha afirmat que **no volen la solidaritat dels pobles europeus** perquè s'utilitzarà en contra seva amb fins imperialistes. El que volen, en canvi, és que es pressioni els governs europeus perquè deixin de donar suport a l'espantós govern d'Algèria. Benderra ha afirmat que està cansat de sentir discursos sobre solidaritat i drets humans, perquè són un pretext per llençar **"bombes democràtiques"** a Líbia o **"matar democràticament"** a Síria o al Yemen.

Benderra ha explicat que si es vol gestionar el conflicte, primer s'ha de veure qui són els actors. El consultor ha dit que és molt simple: **d'una banda hi ha l'exèrcit i de l'altra la gent del carrer**. La pregunta important, però, és com escurçar distàncies entre elles. D'una banda, l'exèrcit no permetrà cap mena de canvi, ja que volen conservar el poder a qualsevol preu. De l'altra, la gent ha sortit al carrer encara més després de l'anunci d'unes **eleccions el 12 de desembre**, ja que es van començar a manifestar al febrer en contra d'un home del règim i ara se'n presenten 5. Benderra ha sentenciat que totes les eleccions a Algèria són una gran farsa. Caldrà veure què passa el pròxim 12 de desembre.

“El que s'està radicalitzant és el racisme de l'Estat”

Fàtima Aatar, antropòloga social i cultural

Fàtima Aatar és antropòloga social i cultural i aquest dijous 28 de novembre ha explicat com s'ha construït històricament l'**alteritat**, partint de la diferència colonial que caracteritza els països del Nord de l'Àfrica. Aatar ha sentenciat que la realitat que construïm depèn de la nostra posició dins la jerarquia social i que el **món actual** és el resultat de les **estructures de poder** i de la lluita contra aquestes estructures.

Com es construeix l'alteritat? “El moro”

Per entendre com es construeix l'alteritat, és molt important repassar la **història**, ja que la **figura del moro** no es va construir fa 20 o 30 anys, sinó **fa segles**. Quan els reis catòlics van **expulsar els moriscos**, un subjecte considerat autòcton, van haver de justificar perquè, i ho van fer dividint la societat entre les que tenien la sang pura i les que no. A més, les persones que no van poder expulsar, van ser forçades a assimilar-se amb la població i se'ls va prohibir parlar l'àrab, portar roba tradicional que els distingís o tenyir-se la pell amb henna.

Després d'expulsar els moriscos d'Espanya al Nord de l'Àfrica, es va justificar la **colonització** d'aquesta zona dient que era un territori que pertanyia a Espanya i que donaven suport a persones salvatges perquè **es “civilitzessin”**. El “moro” era el germà petit que havien d'ajudar a madurar.

Al llarg dels anys es va construir el **subjecte de “dona musulmana”** i també de

tota la comunitat, un camp semàntic que **no vol dir res però alhora vol dir-ho tot**. La "dona musulmana" no existeix com a tal, ha afirmat Aatar, sinó que és un subjecte polític en constant disputa i que serveix per **generar estratègies de control** i de repressió. L'antropòloga ho ha assenyalat com un joc polític. Així doncs, el racisme és la conseqüència d'una història molt llarga.

Aatar ha remarcat que per construir l'alteritat colonial, s'utilitzen **diversos mecanismes**, com ara la llei d'estrangeria, la retòrica antiterrorista, l'acadèmia, els mitjans de comunicació o el racisme.

Llei d'estrangeria

Als anys 70 va començar la **migració** de persones del Nord d'Àfrica cap a Europa, que necessitava **mà d'obra barata** per reconstruir-se durant la postguerra. Majoritàriament, van ser homes els que van emigrar a Catalunya perquè es necessitaven treballadors a la indústria pesant. Després, amb el **reagrupament familiar**, també van arribar a Espanya moltes dones. Fins al 2010, però, si venies per reagrupament familiar no podies treballar i això impossibilitava, a la pràctica, que la població migrant femenina tingués independència econòmica i aprengués el nou idioma. Aatar, ha firmat que **aquesta llei és una trampa** i que el relat que construeix és que són "elles" les que no es volen integrar.

Retòrica antiterrorista

Quan ens parlen de terrorisme, ens ve una imatge al cap que no és, per exemple, ni la d'ETA ni la de l'Estat, ha assenyalat l'antropòloga. Es construeix **"el moro" com un subjecte perillós i constantment sota sospita**, per exemple, a través dels protocols per detectar la radicalització d'infants a les escoles. Aquest **protocol** fa que es controlin criatures amb un perfil determinat, ja que posa èmfasi en si l'infant demana menjar Halal o si segueix el Ramadà. Per protocols com aquest, Aatar ha indicat que el que **s'està radicalitzant és el racisme de l'Estat**.

A més, l'antropòloga ha apuntat que també existeixen les **expulsions sumàries**, que permeten expulsar d'un dia per un altre una persona sospitosa de voler atemptar. Aatar ha indicat que en el cas dels CDRs empresonats ens sembla una barbaritat, però en el cas de les persones musulmanes que han sigut detingudes i expulsades per **"seguretat nacional"** no ens enfadem. Per acabar, ha destacat que a les sèries la persona àrab és constantment la terrorista i s'ha preguntat: què millor que jugar amb la por?

L'Acadèmia

La Universitat, per a Aatar, és un espai de batalla, ja que ha dit que l'antropologia neix de la necessitat colonial de conèixer més les poblacions autòctones per poder controlar-les millor. També ha parlat de **l'antropologia de la dominació**, ja que són les persones blanques qui estudien a les migrades, musulmanes, gitanes...

Aatar ha fet referència a l'autora Sirin Adlbi Sibai, que assenyala que no podem sortir d'aquesta presó, però sí que podem assenyalar-la i potser arriba un moment que el sistema està tant podrit que potser canvia alguna cosa.

Els mitjans de comunicació

En els mitjans de comunicació es descriu la **dona musulmana en comparació amb la dona blanca**, que suposadament és emancipada, progressista i feminista, ha explicat Aatar. La dona musulmana, en canvi, s'ha convertit en el **símbol de l'opressió femenina**. Es construeix per contraposició i sorgeix la síndrome de la salvadora, que vol "ajudar" les dones musulmanes perquè també s'alliberin, però seguint el paradigma occidental. A més, en els mitjans sovint s'utilitzen fotografies de dones amb vel quan es parla de màxima seguretat o de radicalització.

El racisme

Estem socialitzades en el racisme, ja que passem per un **sistema educatiu** en què el relat històric invisibilitza l'eix de raça i de classe. Per això, Aatar ha afirmat que **no existeixen graus de racisme**, ja que totes les societats colonitzadores ho són inherentment.